

ORTADOĞU'DAN DOĞU AKDENİZ'E: KESİŞEN KRİZLER VE BÖLGESEL YANSIMALARI YUVARLAK MASA TOPLANTISI DEĞERLENDİRME RAPORU

DonuŐumler
Zamanında Dünya
Olaylarını Okuma: Bir
Deneme...

Ahmet Sözen

28 Kasım 2025 YÖÜ, LefkoŐa

Aralık 2025, LefkoŐa

İÇİNDEKİLER

Sunuş	1
Toplantının Amacı ve Program	2
Tartışılan Temel Konular	3
Birinci Oturum: Ortadoğu Krizleri ve Jeopolitik Yansımaları	3
İkinci Oturum: İnsani, Sosyal ve Çevresel Boyutlar	5
Üçüncü Oturum: Kıbrıs ve Bölgesel Gelecek Senaryoları	7
Dördüncü Oturum: Politika Önerileri	9
Sonuç ve Değerlendirme	13

Sunuş

Uluslararası sistemin hızla dönüşüm geçirdiği, devletler arası rekabetin derinleştiği ve ittifak ilişkilerinin yeniden şekillendiği bir dönemden geçiyoruz. Günümüzde çatışmalar artık yalnızca askeri boyutlarıyla değil; diplomatik, ekonomik, enerji ve güvenlik alanlarını da kapsayan çok katmanlı süreçler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede Ortadoğu’da yaşanan gelişmeler, sadece bölge ülkelerini değil, Doğu Akdeniz gibi stratejik öneme sahip havzaları da doğrudan etkilemektedir.

Doğu Akdeniz bugün enerji kaynakları, deniz yetki alanları, bölgesel güvenlik mimarisi ve işbirliği arayışları bakımından kritik bir eşikte bulunmaktadır. Ortadoğu’daki krizlerin bu bölgeye yansımaları kimi zaman mevcut kırılma noktalarını artırırken, kimi zaman da yeni diplomatik temaslar ve işbirliği imkânları yaratmaktadır. Bu karmaşık etkileşim ağını doğru okumak; karar alıcılar, akademik çevreler ve kamuoyu açısından giderek daha büyük bir önem taşımaktadır.

Yakın Doğu Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Yakın Doğu Enstitüsü tarafından düzenlenen *Ortadoğu’dan Doğu Akdeniz’e: Kesişen Krizler ve Bölgesel Yansımaları* başlıklı yuvarlak masa toplantısı, bu ihtiyaca cevap vermek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, Ortadoğu’da son yıllarda yaşanan temel gelişmeler ile bu gelişmelerin Doğu Akdeniz’e siyasi, güvenlik ve jeopolitik yansımaları kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Akademisyenler, sivil toplum temsilcileri ve alanında uzman katılımcıların katkılarıyla yürütülen tartışmalar, bölgesel dinamiklerin karşılıklı etkileşimini daha derinlikli biçimde değerlendirme imkânı sunmuştur.

Elinizdeki bu rapor, söz konusu toplantıda dile getirilen analiz ve değerlendirmeleri bir araya getirerek, mevcut tabloyu bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, bölgesel riskler ve fırsatlar çerçevesinde geliştirilen politika önerileri ile karar alıcılara somut katkılar sunmayı hedeflemektedir. Raporda, Ortadoğu–Doğu Akdeniz etkileşimi farklı aktörlerin perspektifleri üzerinden ele alınmakta; bölgesel istikrar, güvenlik ve işbirliği açısından uygulanabilir politika seçenekleri tartışılmaktadır.

Yakın Doğu Enstitüsü olarak öncelikli hedefimiz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden bölgeye ve uluslararası kamuoyuna uzanan bir perspektifle, politika yapım süreçlerine katkı sunan, akademik açıdan güçlü ve kamuoyu için erişilebilir çalışmalar üretmektir. Bu doğrultuda hazırlanan raporun Ortadoğu ve Doğu Akdeniz bağlamındaki tartışmalara nitelikli bir katkı sunarak, ileriye dönük politika tartışmaları açısından önemli bir referans noktası oluşturmasını temenni ederim.

Doç. Dr. Mustafa Çıraklı
Yakın Doğu Enstitüsü Müdürü

Toplantının Amacı ve Program

Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'deki güncel gelişmelerin jeopolitik, insani, çevresel ve bölgesel etkilerini değerlendirmek, taraflar arasında bilgi paylaşımını sağlamak ve bölgede istikrarı artırmaya yönelik öneriler geliştirmek amacıyla 28 Kasım 2025 tarihinde düzenlenen yuvarlak masa toplantısında Yakın Doğu Üniversitesi (YDÜ), Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi (UKÜ), Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ), Lefke Avrupa Üniversitesi (LAÜ) ve Bahçeşehir Üniversitesi akademisyenleri, sivil toplum temsilcileri ile farklı ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlardan uzmanlar Ortadoğu'daki dönüşümün Doğu Akdeniz'e etkilerini bütüncül bir yaklaşım çerçevesinde irdelemişlerdir. İrfan Günsel Kongre Merkezi'nde gerçekleştirilen toplantı sabah iki ve öğleden sonra iki olmak üzere dört oturum olarak gerçekleştirilmiştir.

Tartışılan Temel Konular

BİRİNCİ OTURUM: ORTADOĞU KRİZLERİ VE JEOPOLİTİK YANSIMALARI

Toplantının ilk oturumunda Gazze'deki ateşkes süreci ve Suriye'deki istikrarsızlık bağlamında bölgesel güç dengelerindeki dönüşüm ile ABD, Rusya ve Çin'in Ortadoğu politikalarının kısa, orta ve uzun vadeli yansımaları ele alınmıştır. Gazze ve Suriye'deki krizlerin yalnızca yerel çatışma alanları olarak değil, aynı zamanda küresel ve bölgesel güç dengelerindeki daha **geniş bir dönüşümün parçası** olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan katılımcılar, ayrıca uluslararası sistemin halen yerleşik (*settled*) bir çok-kutuplu yapıya kavuşmadığı konusunda hemfikir olmuştur. Normlar, değerler ve temel ilkeler ve hatta toprak bütünlüğü gibi uzun süre tartışmasız kabul edilen kavramların giderek daha muğlak hale gelmiş durumda olduğuna dikkat çekilen oturumda ABD Başkanı Donald Trump'ın Grönland'a ilişkin açıklamaları gibi örneklerin, bu normatif aşınmanın sembolik yansımaları olarak ele alınması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Katılımcılar bu bağlamda Başkan Trump'ın ilk görev döneminin (2017-2021), uluslararası kurumlara yönelik eleştiriler ve NATO karşıtı söylemler aracılığıyla sistemsiz geçişi hızlandıran bir zemin hazırladığı; Joe Biden yönetimiyle (2021-2025) birlikte bu kaygıların kısmen giderildiği ancak 2022'de başlayan Ukrayna savaşıyla dönüşümün yeniden ivme kazandığı noktasında hemfikir olmuştur. Buradan devamla, ABD'nin kurucu aktörü olduğu "liberal küresel ekonomik düzenin" bugün **ne tam anlamıyla liberal, ne küresel ne de ekonomik** niteliklerini koruyabildiği yönünde eleştirel bir değerlendirme yapılan oturumda transatlantik ilişkilerin geleceği, Avrupa'nın stratejik yönelimi ve ortak bir dış politika üretme kapasitesi (özellikle Ukrayna örneği üzerinden) ciddi soru işaretleri barındırdığı ifade edilmiştir.

Ortadoğu bağlamında, bölgede tek bir hegemonik gücün bulunmadığı, **ABD-Rusya ve ABD-Çin rekabetlerinin iç içe geçtiği bir güç dağılımının hakim olduğu** yine ilk oturumda vurgulanan önemli noktalardan biri olmuştur. Rusya'nın küresel bir aktör olmaktan ziyade bölgesel bir güç olarak hareket ettiği; buna karşın Çin'in küresel bir güç olarak Ortadoğu'ya daha temkinli ama kalıcı biçimde nüfuz ettiği değerlendirilmesi ile birlikte 7 Ekim sonrası dönemin bölge için bir tür "milat" oluşturduğu ve belirsizliği daha da derinleştirdiğinin altı çizilmiştir. ABD'nin Körfez odaklı yaklaşımı rasyonel görülmeyle birlikte, bu politikanın Körfez ülkelerine kısmen orantısız sorumluluklar yüklediği de dile getirilmiştir.

Gazze özelinde yapılan değerlendirmelerde, mevcut durumun son derece kırılgan olduğu, kalıcı barış ihtimalinin uzak görüldüğü ve BMGK'nin 2803 sayılı kararının Oslo sürecinin dahi gerisine düşebilecek sonuçlar doğurabileceği belirtilmiştir. İsrail ordusu IDF (*Israeli Defense Force*) ile Trump planı olarak anılan 'Gazze Çözüm Planı'nda öngörülen olası bir uluslararası güvenlik gücünün (ISF, *International Stabilization Force*) nasıl birlikte çalışacağı, Türkiye'nin bu çerçevede nasıl bir rol üstlenebileceği **ciddi bir sınama alanı** olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ün ise artan şiddet, Kudüs'ün statüsü, su kaynakları ve toprak bütünlüğü gibi başlıklar nedeniyle geleceğin potansiyel "kriz odakları" (*hotspots*) olduğu vurgulanmıştır.

Suriye bağlamında gerçekleşen tartışmada, önümüzdeki beş yıla dair bu ülkeyi bekleyen ciddi belirsizliklerin olduğu, yönetim modeli, toprak bütünlüğü ve meşruiyet tartışmalarının devam ettiği ifade edilmiştir. Türkiye'nin sahadaki askeri kapasitesi ve kazandığı **moral üstünlük** önemli bir avantaj olarak görülürken, İsrail ile Türkiye arasındaki rekabetin yönetilememesi halinde bölgesel istikrarın tesis edilmesinde yaşanacak zorluklara dikkat çekilmiştir. İsrail'i caydırabilecek etkili bir mekanizmanın bulunmadığı, Golan Tepeleri ve çevresindeki faaliyetlerin önümüzdeki dönemde oyun bozucu olabileceği de ayrıca dikkat çekilen unsurlar arasında yer almıştır.

Bununla birlikte Suudi Arabistan başta olmak üzere bazı bölgesel aktörlerin, Suriye ve Gazze'yi yeniden Arap yörüngesine çekmeye yönelik pragmatik girişimlerde bulunduğu ve bu yaklaşımın Suudi Arabistan'ın "2030 Vizyonu" ile uyumlu olduğunun altı çizilmiştir. Mısır'da ise Çin ve Rusya'nın etkisinin artarken Batı'nın nüfuzunun göreceli olarak azaldığı gündeme getirilen noktalar arasında olmuştur.

Batı'da artan popülizm, post-gerçeklik (post-truth) siyaseti ve Ortadoğu'daki insani dram karşısındaki açmazlar sonucu ortaya çıkan olumsuz tabloya rağmen, Filistin yanlısı toplumsal hareketlerin **uzun vadede normatif bir baskı unsuru** oluşturabileceği tartışmalarda dile getirilen önemli noktalar arasında yer almıştır. Ancak katılımcıların, Filistin meselesi çözülmeden bölgesel istikrarın sağlanmasının son derece zor olduğu konusunda mutabık kaldığı görülmüştür.

İKİNCİ OTURUM: İNSANİ, SOSYAL VE ÇEVRESEL BOYUTLAR

Toplantının ikinci oturumunda, Ortadoğu merkezli göç hareketleri ve çevresel krizlerle birlikte Doğu Akdeniz’de derinleşen sorunlar ele alınmıştır. Bu başlıkların, çoğu zaman güvenlik tartışmalarının gölgesinde kalan ancak bölgeyi uzun vadede şekillendiren “**sessiz krizler**” olarak tanımlandığı oturumda özellikle yerinden edilme meselesinin, Suriyeli mülteciler örneğinde olduğu gibi, on yılı aşkın süredir bölgesel bir gerçeklik haline geldiği vurgulanmıştır.

Gazze özelinde yapılan değerlendirmede durumun kısa vadede ciddi bir çevresel ve insani felakete dönüştüğü ve yaklaşık iki milyon insanın geleceğine dair belirsizlik sürerken, insan hakları gündeminin küresel ölçekte gerilediği not edilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde ayrıca bu bölgedeki kritik fiziki altyapının ve yerleşim alanlarının yaklaşık %80’inin tahrip olduğu, sağlık sisteminin fiilen çöktüğü ve sanayi faaliyetlerinden söz etmenin mümkün olmadığı aktarılmıştır. Su, toprak ve hava kirliliğinin kritik eşikleri aştığı; yaklaşık 40 milyon tonluk moloz ve atığın (metal, kimyasal ve asbest içeren atıklar dahil) ciddi bir çevresel risk oluşturduğunun belirtildiği tartışmalarda BM’nin 2024 tarihli durum raporunun, yeniden inşa sürecinin **uzun soluklu ve yüksek maliyetli** olacağını açıkça ortaya koyduğu ifade edilmiştir.

Orta vadede, arıtma tesisleri ve yeni altyapılar kurulmadığı takdirde yeraltı sularının kirlenmeye devam edeceği; bunun da Doğu Akdeniz’de zaten mevcut olan **deniz kirliliğini daha da ağırlaştıracağı** değerlendirilmiştir. 2023’ten bu yana yaklaşık 60 bin ton kirli atığın denize karıştığı bilgisi paylaşılmıştır. Enerji altyapısının çökmesi nedeniyle Gazze’de fuel-oil jeneratörlere dayalı geçici çözümlerin yaygınlaşmasının, hava kirliliği ve sera gazı emisyonlarını ciddi biçimde artırdığı da ayrıca vurgulanmıştır. Doğu Akdeniz’in iklim krizi açısından bir “hotspot” olduğu — küresel ortalamanın yaklaşık iki katı hızla ısındığı, yağış rejimlerinin değiştiği ve biyoçeşitliliğin tehdit altında olduğu — hatırlatılarak, çatışmaların bu tabloyu daha da vahim hale getirdiği ifade edilmiştir.

Oturumda ayrıca görünmeyen bir diğer çevresel krizin denizcilik alanında ortaya çıktığı; Kızıldeniz’de Husiler tarafından düzenlenen saldırılar nedeniyle Babülmendep Boğazı’nın daha az kullanılmasının, alternatif rotalar üzerinden artan emisyonlara yol açtığı aktarılmıştır. Göç ve iklim kriziyle birlikte artan gıda ve su talebinin, özellikle Ürdün ve Mısır gibi su stresi yaşayan ülkeler için **yeni kırılma noktaları** yaratabileceği de vurgulanan önemli konular arasında yer almıştır.

Kıbrıs'ta da tartışılan bir çözüm modeli olan desalinasyon teknolojilerinin yeni enerji bağımlılıkları ve elektrik şebekeleri üzerinde **ek yükler yaratma riski** taşıdığı ifade edilen toplantıda, bu ve diğer nedenlerle enerji, iklim ve çevre meselelerinin klasik devlet-merkezli güvenlik anlayışıyla ele alınmasının yetersiz kaldığı; sınır aşan bu sorunlar için farklı bir güvenlik paradigmasına ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Göç, gıda güvenliği ve su kıtlığı gibi alanlarda bölgesel yönetim mekanizmalarının kurulmasının imkansız olmadığı, aksine uzun vadede barış ve istikrar için gerekli olduğu özellikle vurgulanmıştır.

Kıbrıs bağlamında, çevresel sorunların ve iklim krizinin iki toplum için de ortak bir tehdit oluşturduğu ve bu alanın işbirliği için birleştirici bir zemin sunabileceği ifade edilmiştir. **Kuraklık, aşırı yağışlar ve turizm baskısı** her iki tarafı da etkilerken, fiili olarak halihazırda mevcut olan ancak siyasi söylem düzeyinde yeterince dillendirilmeyen enterkonnekte elektrik şebekeleri gibi işbirliği alanlarının daha görünür kılınması gerektiği belirtilmiştir.

Göç alanında dahi, insani açıdan sorunlu olsa da bir işbirliğinin fiilen var olduğu; bu çerçevede **best practices** ile **engagement without recognition** yaklaşımlarının değerlendirilebileceği ifade edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ OTURUM: KIBRIS VE BÖLGESEL GELECEK SENARYOLARI

Üçüncü oturumda, bölgesel krizlerin KKTC, Türkiye ve Güney Kıbrıs'ın dış politika yönelimleri üzerindeki etkileri çok katmanlı bir çerçevede ele alınmıştır. Tartışmalarda, Ortadoğu, Doğu Akdeniz'de eş zamanlı olarak derinleşen krizlerin, bölge ülkelerinin dış politika önceliklerini yeniden tanımlamaya zorladığı vurgulanmıştır. Katılımcılar, artan bölgesel istikrarsızlık ortamında Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik öneminin daha **görünür ve vazgeçilmez** hale geldiği konusunda genel bir mutabakata varmıştır. Özellikle düzensiz göç, askeri lojistik hatlar ve kriz yönetimi başlıklarında Türkiye'nin oynadığı rolün, hem bölgesel hem de küresel aktörler açısından yeniden değerlendirildiği ifade edilmiştir.

Bu bağlamda, Arap Baharı sonrasında izlenen ve kamuoyunda “değerli yalnızlık” olarak bilinen dış politika yaklaşımının, Türkiye açısından ciddi siyasi, ekonomik ve diplomatik maliyetler yarattığı hatırlatılmış ve bu dönemde Türkiye'nin bölgesel ittifak ağlarının zayıfladığı, buna karşılık Güney Kıbrıs ve Yunanistan'ın Mısır ve İsrail ile birlikte Türkiye'yi dışlayan ve zaman zaman dengeleyici (*counterbalance*) zaman zaman da çevreleyici bir hatta dönüşen işbirliği mekanizmaları geliştirdiği ifade edilmiştir. Bu hattın, Doğu Akdeniz'de enerji, güvenlik ve diplomasi alanlarında **Türkiye'nin manevra alanını daraltmayı hedefleyen bir stratejik okuma** üzerinden şekillendiği belirtilmiştir.

Mevcut konjonktürde ise Türkiye'nin buna karşılık bölgesel ilişkilerini yeniden tesis etmeye çalıştığı ve daha pragmatik, çok yönlü bir dış politika çizgisi izlediği değerlendirilmiştir. Gazze'nin yeniden inşası süreci ve Suriye'nin geleceğine ilişkin tartışmalarda Türkiye'nin daha aktif, belirleyici ve sahaya dayalı bir rol üstlenme beklentisi içinde olduğu ifade edilmiştir. Özellikle Suriye'ye yönelik askeri, kurumsal ve insani yatırımların, uzun vadede Suriye ordusu ve devlet yapısı ile Türkiye arasında **daha yakın ve kurumsallaşmış bir ilişki** geliştirilmesine zemin hazırlayabileceği değerlendirilmiştir. Bu durumun yalnızca ikili ilişkiler açısından değil, bölgesel güvenlik mimarisinin geleceği bakımından da önemli sonuçlar doğurabileceği vurgulanmıştır.

Oturumda ayrıca, Avrupa Birliği hattında derinleşen güvenlik açmazı, Ukrayna savaşı sonrası Rusya'ya yönelik kalıcı hale gelmesi beklenen **şüphencilik** ve **ABD'ye bağımlılığın** yarattığı stratejik rahatsızlığın, Türkiye ile ilişkilerin önemini yeniden artırdığı ifade edilmiştir. Ancak bu yakınlaşmanın hangi temelde şekilleneceği konusunda ciddi bir belirsizlik bulunduğu vurgulanmıştır. Özellikle güvenlik ve savunma alanlarında parçalı, dosya bazlı ve kısa vadeli işbirlikleri mi geliştirileceği, yoksa üyelik perspektifini de içeren daha kapsamlı ve siyasi bir çerçevenin mi gündeme geleceği sorusunun halen net bir yanıt bulmadığı belirtilmiştir.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY), Türkiye'nin bölgede değişen ve güçlenen rolüne karşı zaman zaman "maceracı" olarak tanımlanabilecek pozisyonlar aldığı ve bu tutumun, çözüm süreçlerinde bir *spoiler* işlevi gördüğü ifade edildi. Kıbrıs sorununa yönelik yaklaşımında ise GKRY'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni (KKTC) sistematik biçimde denklem dışına itmeye yönelik bir yaklaşım sergilediğinin ifade edildiği oturumda, bu durumun Kıbrıs Rum liderliğinin sahip olduğu ve "sanal statü" olarak tanımlanabilecek uluslararası konumunu koruma refleksiyle yakından ilişkili olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede geçmişte gündeme gelen hidrokarbon ortak komitesi, sektörel işbirliği konseyi ya da teknik düzeyde enerji ve çevre odaklı işbirliği önerilerine verilen olumsuz tepkilerin de aynı **statü kaygısı** üzerinden okunması gerektiği belirtilmiştir.

Oturumun son bölümünde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) Gazze'ye ilişkin kararının, çatışma sonrası dönemlere yönelik uluslararası yönetim ve koordinasyon mekanizmalarını yeniden gündeme taşıdığına dikkat çekilerek bu sürecin, GKRY'yi AB ve BM merkezli insani yardım, lojistik ve yeniden inşa faaliyetlerinde daha merkezi bir aktör haline getirebileceği ifade edilmiş, ancak bu görünürlüğün uzun vadede nasıl bir siyasi ve diplomatik pozisyona evrileceğinin ve özellikle Kıbrıs meselesi bağlamında ne tür sonuçlar doğuracağına dikkatle izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Katılımcılar, bu tür insani ve teknik rollerin zamanla GKRY tarafından siyasi anlamda **istismar edilme potansiyelinin** göz ardı edilmemesi gerektiği konusunda görüş birliğine varmıştır.

DÖRDÜNCÜ OTURUM: POLİTİKA ÖNERİLERİ

Toplantının son oturumunda, Ortadoğu'daki çatışmalar ve krizler ile çevresel ve insan güvenliği alanındaki sorunlar ışığında, Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'de istikrarı ve dayanıklılığı artırmaya yönelik atılabilecek adımlar değerlendirilmiş; bu çerçevede katılımcılardan somut ve uygulanabilir politika önerileri alınmıştır. Bu oturumda çıkan temel sonuçlardan biri, Kıbrıs ve Doğu Akdeniz bağlamında karşı karşıya olunan sorunların artık tekil kriz başlıkları üzerinden ele alınamayacağıdır. Göç, çevre, ekonomi, enerji ve güvenlik alanları birbirinden bağımsız politika dosyaları olmaktan çıkmış; aksine **birbirini besleyen ve derinleştiren bir bütünün parçaları** haline gelmiştir. Bu nedenle politika yapım süreçlerinde, özellikle göç ve çevresel sorunların enerji ve güvenlik politikalarıyla entegre biçimde ele alınmasının elzem olduğunun altı çizilmiştir.

Bu çerçeveden bakıldığında Kıbrıs sorunu ve Doğu Akdeniz'deki krizlerin çözümü açısından, mevcut ikili ve dar kapsamlı girişimlerin sınırlılıklarının giderek daha görünür hale geldiği vurgulanmıştır. Bu nedenle çok taraflı diyalog süreçlerinin desteklenmesi ve kurumsallaştırılması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak burada kastedilen çok taraflılık, yalnızca devletler arası diplomatik platformlarla sınırlı bir yapıyı değil; bölgesel inisiyatifleri ve geliştirilecek uzman ağlarını da içeren, **esnek ve modüler** diyalog mekanizmalarını kapsamaktadır. Bu tür mekanizmaların, hem siyasi tikanlıkların aşılması hem de taraflar arasında kademeli güven inşasının sağlanması açısından daha işlevsel bir çerçeve sunduğu noktasında fikir birliği ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda sivil toplumun ve akademinin bölgesel politika yapımına ve kamu diplomasisi çerçevesinde yürütülecek faaliyetlere daha etkin biçimde dahil edilmesi kritik bir öncelik olarak öne çıkmaktadır. Mevcut olanakların güçlendirilmesi, yeni işbirliği kanallarının açılması ve bu aktörlerin hem sahada hem de uluslararası platformlarda görünürlüğünün artırılması gerekmektedir. Özellikle düşünce kuruluşları, üniversiteler ve bağımsız uzman ağları, **resmi diplomasiye paralel ancak ondan bağımsız** bir biçimde politika seçenekleri üretebilecek ve bu seçenekleri karar alıcılara aktarabilecek önemli araçlar sunmaktadır. Bu tür katkılar, karar alma süreçlerinin niteliğini artırmanın yanı sıra, geliştirilen politikaların toplumsal meşruiyetini de güçlendirecektir.

Oturumun bu bölümünde özellikle “Güven Yaratıcı Önlemler” başlığı altında, yalnızca liderlikler ve resmi teknik komiteler üzerinden yürüyen süreçlerin sınırlılıkları özellikle vurgulanmıştır. Bunun yerine, sivil toplum temsilcilerinin, akademisyenlerin, meslek örgütlerinin ve ilgili farklı toplumsal kesimlerin dahil olabileceği daha **taban odaklı** (*bottom up*) nitelikte süreç ve mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tür mekanizmalar, müzakere süreçlerinin toplumsal tabanla bağını güçlendirecek, “müzakere masası” ile kamuoyu arasındaki uyumu artıracak ve çözüm arayışlarının *daha geniş bir sahiplenme zemini* bulmasına katkı sağlayacaktır.

Bununla birlikte nihai çözüme yönelik süreçlerin kaçınılmaz olarak bazı kesimler açısından “acı reçeteler” içerebileceği gerçeğiyle yüzleşilmesi gerektiği de tartışmalarda ortaya konulan önemli hususlardan biri olmuştur. Bu nedenle karar alıcıların halkla daha **şeffaf, açık ve dürüst** bir iletişim stratejisinin benimsenmesinin hayati önem taşıdığına altı çizilmiştir. Çözüm sürecinin maliyetlerinin, risklerinin ve olası kazanımlarının toplumla paylaşılması; belirsizliklerin ve korkuların yönetilmesi açısından kritik bir rol oynayacaktır. Daha katılımcı bir müzakere zemini, yalnızca siyasi aktörlerin değil, toplumun farklı kesimlerinin de sürece dahil olmasını sağlayarak bu yükün paylaşılmasına imkan tanıyacaktır.

Uluslararası boyutta ise temel hedefin Avrupa Birliği (AB) nezdinde ikna ve farkındalık yaratmak olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu çerçevede meşruiyet ve ahlaki üstünlüğünün (*moral highground*) giderek Kıbrıslı Türk tarafına geçtiği yönündeki algının güçlendirilmesine yönelik faaliyetlerin, **Türkiye ile daha sık ve koordineli temaslarla** desteklenebileceği ifade edilmiştir. Kamu diplomasisi faaliyetlerinin bu noktada stratejik bir araç olarak kullanılması gerekmektedir.

Zamanlama meselesi, önerilerin hayata geçirilmesi açısından bir diğer kritik unsur olarak öne çıkmıştır. GKRY’de 2028 yılında gerçekleştirilecek Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve öncesinde 2026 yılının ilk yarısında yürüteceği AB dönem başkanlığı gibi takvimsel faktörler dikkate alındığında, 2026–2027 döneminin belirleyici olacağı ve **2026 yazına kadar gerekli faaliyetlerin başlatılıp zeminin hazırlanması** gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda sonuç alıcı bir süreç için gerekli olan zeminin önündeki en büyük engellerden birinin GKRY’nin “sanal statü” algısı ve *recognition phobia* (KKTC’nin tanınması korkusu) olarak tanımlanan yaklaşımı olduğu vurgulanmıştır. Bunun aşılabilmesi için **daha güçlü bir uluslararası farkındalık yaratılması** gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede Kıbrıslı Türklerin uluslararası sisteme entegrasyonu için gerekirse **tek taraflı somut adımlar** atılmalıdır.

Rum liderliği üzerinde uluslararası toplum ve AB nezdinde oluşturulacak baskının, Kıbrıslı Rum toplumunda da bir dinamizm ve beklenti yaratabilecek şekilde tasarlanması gerektiği ifade edilmiştir. Uluslararası ve bölgesel konjonktür önemli olmakla birlikte, Maronit açılımı gibi geçmişte gündeme gelmiş ancak hayata geçirilememiş tek taraflı açılımların yeniden değerlendirilmesi, **proaktif ve yaratıcı açılımlar** açısından değerli olduğu belirtilmiştir. Benzer biçimde Kıbrıslı Türklerin çözümsüzlükten asimetrik biçimde daha fazla etkilendiği gerçeğinden yola çıkarak, eğitim bacağı güçlü, çok boyutlu ve kapsamlı bir “Barış Politikası” geliştirilmesi de ayrıca önerilmiştir. Bu politikanın, Kıbrıslı Rum toplumunda da güven yaratabilecek ve onları harekete geçirebilecek unsurlar içermesinin önemli olduğunun altı çizilmiştir.

İnsani jestlerin ve sembolik adımların da bu süreçte küçümsenmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Örneğin Sayın Cumhurbaşkanı’nın Lokmacı Barikati’nden Güney’e geçerek günlük hayata temas eden sembolik bir ziyaret gerçekleştirmesi gibi adımların, teknik müzakerelerin ötesinde güçlü mesajlar verebileceği ifade edilmiştir.

Oturumda ayrıca GKRY’nin ileride başvurabileceği olası “suçlama oyunlarına” karşı hazırlıklı olunması gerektiği; milliyetçiliklerin birbirini besleyen bir dinamik oluşturduğunun göz ardı edilmemesi gerektiği de dile getirilmiştir. Bu nedenle **proaktif, öngörülü ve krizleri yönetebilecek bir iletişim ve diplomasi stratejisi** geliştirilmelidir. Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler metodolojisinin “ya hep ya hiç” (“all or nothing”) yaklaşımı ile mutlak yakınlaşma (“convergence”) beklentilerinin müzakere süreçlerini sıklıkla tıkadığına dikkat çekilmiş; alternatif ve daha esnek mekanizmaların nasıl geliştirilebileceği konularının **gündemde tutulması ve uluslararası platformlarda tartışılması** gerektiği de ifade edilmiştir.

Gündeme getirilen bir diğer öneri Cumhurbaşkanlığı bünyesinde iklim krizi, insani güvenlik, su, gıda güvenliği, enerji ile göç ve mülteciler başlıklarını kapsayan **bütüncül bir “insani kriz” komitesinin kurulması** olmuştur. Bu yapının, her iki tarafın da hızlı müdahalede bulunabileceği kriz alanlarını belirleyerek ortak çalışma zeminleri önerebileceği ve söz konusu hususların iki toplumlu teknik komitelerin gündemine taşınmasını sağlayabileceği belirtilmiştir. Kriz anlarında (sel, yangın, afet) GKRY ile daha etkin iletişim, uzman görüş alışverişi ve bilgi akışının önceliklendirilmesi de bu yaklaşımın tamamlayıcı bir unsuru olarak öne çıkmıştır.

Son olarak, dış politika ve müzakere kapasitesinin güçlendirilmesine katkı sunmak amacıyla, konu uzmanları ve akademisyenlerin katkılarıyla kapsamlı bir **“ülke stratejik envanteri”** çalışmasının yapılmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Nüfus, kritik altyapı, kurumsal kapasite, beşeri sermaye, ekonomik ve teknolojik varlıklar ile fiziksel ve lojistik kapasitenin sistematik biçimde ortaya konulmasının, politika yapım ve müzakere süreçlerine yapısal bir katkı sunacağı öngörülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu raporda özetlenen yuvarlak masa toplantısı, Ortadoğu’da derinleşen krizlerin Doğu Akdeniz’e yansımalarının artık geçici ya da birbirinden bağımsız gelişmeler olarak ele alınamayacağını ortaya koymuştur. Gazze ve Suriye başta olmak üzere bölgedeki çatışmalar, jeopolitik rekabet, insani krizler, çevresel yıkım ve güvenlik mimarisindeki aşınma ile iç içe geçerek kalıcı etkiler üretmektedir. Yapılan tartışmalar, bu çok katmanlı tabloyu anlamak için dar ve devlet merkezli güvenlik yaklaşımlarının yetersiz kaldığını göstermiştir.

Toplantıda öne çıkan ortak değerlendirmelerden biri, uluslararası sistemde yaşanan belirsizlik ve normatif aşınmanın bölgesel kırılganlıkları daha da derinleştirdiğidir. Ne tam anlamıyla yerleşik bir çok-kutuplu düzenin oluştuğu ne de mevcut kuralların öngörülebilirlik sağladığı bu geçiş döneminde, bölge ülkeleri daha pragmatik ve kısa vadeli dış politika tercihleriyle hareket etmektedir. Bu durum, istikrar arayışlarını zorlaştırırken yeni risk alanları da üretmektedir.

İnsani, çevresel ve sosyal boyutlara ilişkin tartışmalar ise güvenlik gündeminin gölgesinde kalan ancak bölgenin geleceğini doğrudan etkileyecek “sessiz krizlere” dikkat çekmiştir. Gazze örneğinde olduğu gibi, çatışmaların yol açtığı çevresel tahribatın ve altyapı yıkımının Doğu Akdeniz genelinde sınır aşan sonuçlar doğurduğu; iklim krizi, göç, gıda ve su güvenliği gibi başlıkların artık birbirinden ayrı ele alınamayacağı vurgulanmıştır.

Kıbrıs bağlamında yapılan değerlendirmeler, adanın Ortadoğu–Doğu Akdeniz etkileşiminin dışında kalan bir alan değil, bu kesişimlerin doğrudan etkilediği bir coğrafya olduğunu göstermiştir. Mevcut konjunktürde geleneksel ve dar kapsamlı girişimlerin sınırları daha görünür hale gelirken, daha esnek, çok taraflı ve kademeli ilerlemeye imkan tanıyan süreçlere duyulan ihtiyaç öne çıkmıştır.

Bu çerçevede geliştirilen öneriler; çok taraflı diyalog mekanizmalarının düşünce kuruluşları, üniversiteler ve bağımsız uzman ağları ile eşgüdüm içerisinde güçlendirilmesi, güven artırıcı önlemlerin toplumsal tabanı da kapsayacak şekilde genişletilmesi ve karar alıcılarla kamuoyu arasında daha şeffaf bir iletişim kurulması gereğine işaret etmektedir. Göç, çevre, enerji ve güvenlik başlıklarının entegre biçimde ele alınması, bölgesel istikrar ve dayanıklılık açısından ortak bir öncelik olarak öne çıkmıştır.

Sonuç olarak bu rapor, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz’e ilişkin tartışmaların kriz yönetiminin ötesine geçerek uzun vadeli işbirliği ve dayanıklılık perspektifleriyle ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Elinizdeki çalışmanın, bu yönde yürütülecek politika tartışmaları için önemli bir referans oluşturması hedeflenmektedir.

Ek 1. Katılımcılar

Prof. Dr. Ali DAYIOĞLU, Lefke Avrupa Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet ŞÖZEN, Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Nur KÖPRÜLÜ, Yakın Doğu Üniversitesi
Prof. Dr. Sertaç SONAN, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin IŞIKSAL, KKTC Cumhurbaşkanlığı
Prof. Dr. Dilek LATİF, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Doç. Dr. Sedef ÇAKIR, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Doç. Dr. Sait AKŞİT, Yakın Doğu Üniversitesi
Doç. Dr. Muhittin Tolga ÖZSAGLAM, Lefke Avrupa Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Özker KOCADAL, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Recep Bülent ŞENSES, Yakın Doğu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYBERK, Yakın Doğu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Zehra AZİZBEYLİ, Yakın Doğu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nihal Bayramoğlu UMAR, Lefke Avrupa Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Emine Eminel SÜLÜN, Yakın Doğu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gülay Umaner DUBA, Doğu Akdeniz Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İlksoy ASLİM, Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fadil ERSÖZER, Lefke Avrupa Üniversitesi
Dr. Hüseyin ERGÜVEN, Kıbrıs Diyalog Forumu Sekreteryası
Dr. Enis PORAT, KKTC Dışişleri Bakanlığı
Dr. Mustafa ÖNGÜN, BM Barış Gücü (UNFICYP)
Sn. Mine YÜCEL, Göç, Kimlik ve Hak Çalışmaları Merkezi
Sn. Nazar ERİŞKİN, Kanal T Televizyonu

Ek 2. Yakın Doğu Enstitüsü Hakkında

Yakın Doğu Enstitüsü (YDE) yerel, bölgesel ve küresel alanlarda disiplinlerarası bir yaklaşımla gerek kuramsal gerekse pratiğe yönelik bilimsel çalışmalar yapmak üzere 2013 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. İrfan Suat Günsel'in inisiyatifi ile kurulan bir dış politika enstitüsüdür. Bu doğrultuda YDE geliştirmiş olduğu disiplinlerarası yönlemsel ve kuramsal duruşla Kıbrıs'ta ve tüm Yakın Doğu bölgesindeki siyasal, stratejik ve jeopolitik süreçlerin değerlendirilmesinde analitik ve sistemli bir bakış açısı sunmayı, karar alma süreçlerine katkıda bulunmayı ve toplum ile etkileşimli faaliyetler düzenlemeyi hedeflemektedir.

YDE'nin misyonu, ülkemizde ve ülkemizin bulunduğu coğrafyadaki toplumların gündeminde önemli yer tutan siyasi, jeopolitik ve stratejik konularda araştırma faaliyetleri yürütmek, danışmanlık rolleri üstlenmek, öğrenciler ve toplumun farklı kesimlerine yönelik bilgilendirici etkinlikler düzenlemek, bilimsel faaliyetler ve işbirlikleri aracılığıyla kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sağlayarak ülkemizin uluslararası toplum ile arasındaki karşılıklı etkileşimi pekiştirecek akademik bir köprü oluşturmaktır. YDE bu çerçevede seminer, yuvarlak masa toplantıları, panel, çalıştay ve konferanslar düzenlemekte, rapor, bülten, analiz ve yorum formatında yayınlar üretmekte ve sahip olduğu geniş iletişim ağı aracılığıyla farklı alanlarda uluslararası işbirlikleri yapmaktadır.

ORTADOĞU'DAN DOĞU AKDENİZ'E: KESİŞEN KRİZLER VE
BÖLGESEL YANSIMALARI
YUVARLAK MASA TOPLANTISI DEĞERLENDİRME RAPORU

© 2026 Yakın Doğu Enstitüsü, Yakın Doğu Üniversitesi. Tüm hakları saklıdır.

İLETİŞİM

Yakın Doğu Enstitüsü
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi (Dördüncü Kat)
Yakın Doğu Bulvarı
Yakın Doğu Üniversitesi
99138
Lefkoőa, KKTC

www.yde.neu.edu.tr
yde@neu.edu.tr
[@neareastinstitute](https://www.instagram.com/neareastinstitute)